

גליון מרכז 'היכל מנחם' - מאנסי
- יוצא לאור פזמן לזמן -

גליון 1 | חג הפסח תשע"ח לפ"ק

אור הגנוז

דם - צרדע בעבודת השם

את הנפש ולהיכנס בכבשן האש, מכך שהצפרדעים נכנסו אל תוך התנורים.

ומה היתה הרבותא שדוקא הצפרדעים "עלו ובאו בביתך" . . ובתנור"ך" ולא מצינו כן בבעלי חיים אחרים במכות אחרות, כגון במכת כינים וערוב, שנכנסו לתנורים? תכלית ענינה של מסירות נפש אמיתית היא בשעה שנוהג היפך טבעו לגמרי ובוה הוא מבטל לחלוטין את רצונו וישותו מפני רצון ה'. וענין זה התבטא דוקא בכך שהצפרדעים נכנסו לתנור (ולא היה בא לידי ביטוי במידה כזו אילו הערוב היה נכנס לתנור) כי דוקא צפרדעים שטבעם בקרירות ומכל מקום נכנסו לתנורים בוערים, היפך טבעם לגמרי, מסמלים את ענין המסירות נפש.

ובעבודת האדם:

גם בקליפה ישנה חמימות

[אע"פ שנתבאר לעיל, שרק בקדושה יש חמימות וחיות - ולפי זה לכאורה, מה ענינם של התנורים במצרים, מאיפא נובע חמימות בקליפה? אך האמת היא, שאע"פ שחיות וחמימות אמיתית ישנה רק בקדושה, מכל מקום כדי שיוכל להיות ענין הבחירה של האדם בין טוב לרע, בהכרח שיהיה גם בקליפה איזה דמיון לקדושה, לכל הפחות כ"קוף בפני אדם" (זהר ח"ב קמח, ב), היינו כשם שהקוף עושה ככל מעשי האדם ובחיצונות נראים מעשיהם שווים, אע"פ"כ הרי האדם עושה מעשים אלו בדעת ואילו הקוף רק מחקה את עשיית האדם בלבד - ובכדי לטפל בחום זה בא מכת צפרדע]

והיא הרתיחה והלהט בעניני עולם הזה, אלא שהיא חמימות חיזונית שבאמת אין בה ממש - ועל האדם מוטל לקרר חמימות זו דקליפה, בדוגמת הצפרדעים שנכנסו בתוך תנורי מצרים, בכדי לקרר את חום מצרים - חום הקליפות, היינו להתנהג בעניני עולם הזה בקרירות ואדישות, רק כפי המוכרח.

סדר העבודה הראוי

נמצא, ששתי מכות הראשונות שלקו בהם המצריים, מלמדות יסודות עיקריים בהכנה לייציאת מצרים' בעבודת האדם לקונו: 'מכת דם' - להתחיל לחיות ולהתלהב בעניני קדושה ובוה לשבור את הקרירות שהיא שרש לכל מיני רע; ו'מכת צפרדע' - לפעול בעצמו קרירות לעניני עולם הזה שלא יתפסו מקום אצלו ולא תהי' להם שום חשיבות.

ובעצם שתי מכות אלו הם בדוגמת שתי הדרכים בעבודת השי"ת 'עשה טוב' ו'סור מרע': תוספת חיות וחמימות בעניני קדושה, היא פעולה חיובית בבחינת 'עשה טוב'; ואילו קרירות כלפי עניני עולם הזה, היא בבחינת 'סור מרע'. אמנם, לפי זה תמוה לכאורה מפני מה קדמה מכת דם למכת צפרדע, והרי סדר העבודה בפסוק הוא "סור מרע ועשה טוב" (תהלים לד, טו)?

אך באמת, עם היות שהסדר הרגיל הוא להקדים את עבודת 'סור מרע', ורק לאחר מכן 'עשה טוב', אבל כאשר נמצאים עמוק במצרים, במקום המעלים ומסתיר על אור הקדושה, אי אפשר להתמין עד שיסור לגמרי מרע ורק אח"כ יתעסק בעשיית טוב, אלא צריך להקדים ולפתוח ב'עשה טוב', להתחיל לעסוק בלהט (אקאן זיך') בעניני אלקות ולהכניס חמימות בעניני קדושה.

ישנם אנשים שסבורים שראשית צריך האדם להיות זהיר אף בנדנד קל של דברים שאינם רצויים, ולעמוד במדרגה נעלית כזו שלעבור אפי' על עבירה קלה מופרך אצלו בתכלית. ולדעתם, כל זמן שלא הגיע האדם להירות נעלית ביותר ביסור מרע, אינו שייך להוסיף ב'עשה טוב' מעבר למה שמחויב בקיומו ואינו שייך ללימוד תורת החסידות, פנימיות התורה, וכן ל'מדרגות גבוהות' כלשונם.

וזהו ההוראה מסדר המכות דם וצפרדע: תחילת היציאה מ'מצרים' היא דוקא בשעה שאינו מחשב שחבונות אלא מתחיל מיד לעסוק בעניני קדושה בתוספת חיות וחמימות, ואילו מ'עדיין אינו שלם ביסור מרע', הרי אף שצריך הוא לתקנו, הרי זה ענין נפרד ואינו צריך למנוע מלעסוק בעניני קדושה.

רמו לדבר נמצא גם בסימני ליל סדר פסח: ההתחלה היא ב'קדש' ורק לאחר מכן בא 'ורחץ'. שכן, 'קדש' ענינו להכניס קדושה ואילו 'ורחץ' ענינו לרחוץ מענינים שהם היפך הקדושה. וגם בזה מקדים עבודת 'עשה טוב' הנרמזת ב'קיש', משום שבשעת הצורך אפשר שדוקא תוספת חיות וחמימות בקדושה קודמת, והיא זו המביאה את האדם שיקרר את החמימות שבלבו לעניני עולם הזה, ובכך יקיים 'ורחץ', ויטהר עצמו מעניני העולם הזה כדי לעבוד את השי"ת עבודה שלמה.

ידוע מה שמבואר בספרים הק', שסיפורי התורה לא נכתבו רק בכדי להשמיענו מעשה שהיה בעבר, אלא הם חלק

מהתורה, "תורה מלשון הוראה", ויש ללמוד מהם מוסר השכל בעבודת השם בכל דור ודור. ענין זה מצינו במיוחד בסיפור יציאת מצרים, אשר מלבד סיפור המעשה שהיה בימים ההם, קיים תוכן הדברים גם בעבודה האדם אל קונו, בכל זמן ובכל מקום, כמו שאמרנו חז"ל "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" (פסחים קטו, ב). יתירה מזו, נצטוונו לזכור את יציאת מצרים לא רק אחת בשנה, בחג הפסח, אלא בכל יום ויום, וכפי שרבינו הזקן מבאר בתניא (פרק מז) ש"בכל יום ויום" בחיי האדם, צריך להתייגע לצאת מ'מצרים' בעבודת השם, להתגבר על הגבלות הגוף והיצר וענייני העולם ולצאת לחירות' ממאסר הנפש בגוף.

לאור זאת מובן, שכל הפרטים בסיפורי התורה אודות צאת ישראל ממצרים, הם הוראה לכל אחד ואחד מישראל בעבודתו בייציאת מצרים' הרוחנית.

והנה, התחלת יציאת מצרים הייתה בעשר המכות שהביא הקב"ה על מצרים שעל ידם נשברה גאוות פרעה וגאוות מצרים עד שלבסוף יצאו בני ישראל מארץ מצרים. וכך גם תחילת היציאה ממצרים הרוחנית תלויה בעבודה שהיא מעין עשר מכות אלו.

ויש לומר שבשתי המכות הראשונות, 'דם וצפרדע', טמון יסוד גדול בהתגברות של האדם על המצרים' של הגוף ושל העולם הזה בעבודת ה', כדלהלן.

מכת דם: חיות וחמימות דקדושה

המכה הראשונה ששברה את גלות מצרים, הייתה מכת דם, בה כל המים אשר בְּיַאֲזֵר נהפכו לדם. וההבדל בין מים לדם הוא שטבע המים הוא קר, ואילו טבע הדם הוא להיפך יש בו חמימות וחיות.

ענין הקרירות באופן כללי, הוא היפך הקדושה. משום שבקדושה יש חיות, כמאמר רז"ל (אבות דרבי נתן לד, יא) "עשרה נקראו חיים", ובהם הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל, וחיות מביאה עמה חמימות. אבל הקרירות, לעומת זאת, היא היפך החמימות והחיות שבקדושה, ולכן הקרירות היא הדיבר הראשון שצריך לשבור בכדי לעבוד את ה', משום שממנה באה כל ההתנגדות לקדושה.

ולכן, המכה הראשונה מהעשר מכות הייתה במים, שהם סמל הקרירות שהפכו לדם שענינו חמימות וחיות. ומכאן זו הייתה דווקא במים שב'יאור', הוא הנילוס שהיה העבודה זרה של מצרים והוא מקום של קרירות והעדר החמימות לעניני קדושה.

ומשמעות הדברים בעבודת האדם ברורה:

יכול אדם ללמוד תורה ולקיים מצוות ולנהוג בכל מעשיו כפי שורת הדין, אך הכל נעשה בקרירות, בלי חיות ובל חמימות, כ'מצוות אנשים מלומדה', וכאשר עובדת הבורא נעשית בלי חיות ח"ו, הרי זה עלול להיות שורש לכל דבר רע וברירה ממדריגה למדריגה יכולים להגיע לעניני הקליפות עד למדרגה הנמוכה ביותר, העבודה זרה של מצרים. ועל האדם מוטל ללחום בקרירות זו, ואדרבה, להפוך את הקרירות לתמימות. וזהו התוכן הפנימי והמשמעות הרוחנית של המכה הראשונה - ראשית היציאה ממצרים והגבלות בעבודת ה'.

מכת צפרדע: קרירות לעניני עולם הזה

הבריאה נחלקת בכללות לארבעה סוגים: דומם, צומח, חי ומדבר. מים ודם הם מסוג הדומם, ולפיכך הם מכיאים את הקרירות והחמימות שבסוג הדומם. וגם בסוג החי, חלוקים בעלי החיים בענין זה. יש מהם שטבעם בקרירות ויש שטבעם בחמימות. טבע הקרירות מצוי בדרך כלל בין בעלי החיים שמקורם במים, ועיקר חייהם וחיותם הוא מן המים.

ובין בעלי חיים אלו גופא, הצפרדע שייכת במיוחד למים ולקרירות, כי הצפרדע היא בריאת המים (שמות רבה י, ג). וכמסופר בגמרא ששמואל ראה עקרב שאינו יכול לטוט בנהר ונטשו צפרדע עליו להעבירו בנהר (נדרים מא, א), והיינו שאפילו עקרב שיש גם בו תוקף הקרירות בטבעו (ועד שאמרנו רז"ל 'עבודה זרה כת, ב) שמים תמים קשים לעקרב), כאשר רצה לחצות את הנהר התיישב על גבי הצפרדע, משום שהצפרדע שייכת למים ולקרירות בעצם מציאותה, יותר מהעקרב.

והנה, במכת צפרדע יצאו הצפרדעים מן היאור ונכנסו לבתי המצרים, כמו שנאמר לפרעה באזהרה שקדמה למכה, "ועלו ובאו בביתך ובחדך משכבך ועל משתןך, ובבית עבדיך ובעמך ובתנור"ך' ובמשארת"ך'. והיה בזה דבר חידוש שדוקא הצפרדעים השייכים במיוחד לקרירות, נכנסו במסירות נפש אף לתנורים הבורעים באש. ועד כדי כך שכמסופר בגמרא (פסחים נג, ב) חנניה מישאל ועזריה נשאו קל וחומר בעצמם למסור

(ע"פ שיעור מאת הר"ה הר"ח הרב יואל כהן שליט"א מיוסד על שחיתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע)

חג הפסח שהוא חיום הראשון והחג הראשון לבני ישראל, ראשון בזמן הראשון בחשיבות – שכן תוכנו הוא הרי נאות ישראל והחילו להיות עם עצמאי המנהל אורח חיים משלו לפי התורה, מצוות והגים משלו וכד' –

יש בו, לכן, חשיבות מיוחדת לכלל ישראל ולכל יחיד מישראל בכל זמן ובכל מקום. משום כך כוללים גם הפרטים הקשורים בחג הפסח ובמאורע יציאת מצרים – משמעות מיוחדת כהוראת דרך בחיים הישראליים הן ליחיד, הן לרבים והן לכלל כולו.

...

אחד הפרטים החשובים במאורע יציאת מצרים הוא בכך שהוא אירע "בעצם חיום הזה", שפירושו, לפי הסברה חמיוני וזרונם לברכה, כי בו ברגע "שהגיע הקץ לא עיכבן המקום כהרף עין". על כך באה ההוספה שאם היו בני ישראל מאחרים את הרגע הזה – היו מפסידים, הם ושלוש, הם, אנו, בנינו ובני בנינו – את נאות מצרים, לגמרי!

...

דבר זה בלתי מובן כלל: הרי כבר היו עשרת המכות, שהביאו לכך שהמצרים גירשו את בני ישראל ממצרים, – מה היה הכרח, איפוא, הפרט של "כהרף עין"? וכיצד מסתברת בכלל העובדה שאיחור כהרף עין גורם לדחיית הגאולה לגמרי?

על כך מתוספת השאלה היסודית: מה ההוראה הטמונה בסיפור התורה (=הוראה) על "בעצם חיום הזה"?

הסברת הדבר:

"ביון שהגיע הקץ" – מיד עם בוא הרגע המתאים לשים קץ לטומאת מצרים ולהשתחרר הימנה – אסור להתחמץ את ההודמנות אפילו כהרף עין.

סכנת המצת ההודמנות לא היתה מצד המצרים, מחשש שמא יחרטו, כי אם – שמא ימצאו מבני ישראל כאלה שיתחרטו, מתוך אי רצון להניח את אורח החיים שאילו הורגלו במצרים וללכת המדברה לקבל את התורה.

ההוראה מכאן לכל אחד מישראל – איש או אשה, נער או זקן – היא:

משמעותה של "יציאת מצרים" בחיי יום יום היא – ההשתחררות משעבוד האדם לגופו ונפשו בהבחינה, מהשתעבדות לדרישות והרגלים פגניים ומהסביבה החומרית. חרות זו באה על-ידי הישמעות לקריאה הנצחית של ה', אלקי אברהם יצחק ועקב: "הווצאתי אתכם מתחת סבלות... והייתי לכם לאלקים" – המתבטאת (כבימי יציאת מצרים) בקבלת התורה וקיום מצוותיה.

...

הקריאה היא נצחית. יציאת מצרים חייבת להיות בכל יום ויום, וכל יום הוא בבחינת "הגיע הקץ"

צורה לחיים

מה הלחץ לצאת ממצרים?

- מתורגם ללה"ק -

ומשמש שעת כושר להישמע לקריאה.

אלא שישנם כאלה "המתעבים", ואת שעת הכושר שלהם הם דוחים לימים הנוראים (ראש-השנה ויום-הכיפורים), או, לכל היותר, לשבתות הנוגים. ואפילו מבין אלה המזכירים ומקיימים את יציאת מצרים בכל יום בשעת התפלה – נמצאים כאלה המצמצמים אותה לתפלה בלבד, ומחמיצים את שעת הכושר שבמשך היום.

ככחי היחיד כן הדבר בחיי הרבים והכלל, אלא שכאן שעת הכושר היא, כמוכן, חשובה פי כמה וכמה.

...

שעת הכושר הבלתי רגילה וההודמנות המתדפקת לפתחו עתה היא – העובדה כי בחוגים רחבים ביותר, וכיחוד בחוגי הנוער, קיימת, זה שנים מספר, תנועת התעוררות חזקה לשיבה אל מקורותינו האמיתיים, ובמקומות רבים ובפרטים רבים ביותר – גם הגויים "מגרשים" את היהודים האידאולוגיה "מצרים" המודרנית.

חלק גדול של חוגים שהיו רחוקים מיהדות – מחפשים את הדרך חזרה לתורה ולמצוות, וחלק גדול של חוגי תורה ומצוות – מבקשים לחזק ולהעמיק את התקשרותם והדהרותם עם התורה והמצוות.

פרט לאלה שזה שנים חדלו מלחשוב בכלל – הרי המציאות עתה היא שכולם, וכיחוד בני הנוער, לא רק שהנם מוכנים לשמוע את האמת המלאה, כי אם דורשים שישמיעו לפניהם את האמת בשלמותה. אף אלה שלעת עתה אינם מוכנים לקבל על עצמם את כל המצוות בבת אחת ולשנות את אורח חייהם בתפינת האת – הנם, אבל, בשלים כמדה מספקת לשמוע את האמת המהורה, ללא פשרות ולא "מזורה" לפי המדה". הסינון הוכיח, כי משהנוער בא כמנוע עם יהדות אמת של תורה ומצוות – הרי הוא נמשך אליה וחלק ניכר ביותר ממנו מתחיל להשתנות את החיים היום-יומיים בהתאם לה, בתוספת ההחלטיות והחיוניות שבהן מהווים בני הנוער.

בצער חייבים אבל לומר, אשר למרות שכבר שנים מספר שהתעוררות זו קיימת – לא נוצלה, לעת עתה, שעת הכושר כמדה הראויה, וגדול ביותר הצער עם ההיווכחות ששעת כושר זו לא נוצלה כמעט לגמרי על-ידי אלה הצריכים להיות המנהיגים הרותניים.

...

והי רצון מלפני השם-יתברך שכשם שלאבותינו במצרים לא התעכבה יציאתם אפילו כהרף עין, ודבר זה הביא לנאות השלמה של הגוף ולגאולה שלמה של הנשמה (על-ידי קבלת התורה, שהיא היתה המטרה וההשלמה של יציאת מצרים) – כך יוצל כל אחד ואחת במדה מלאה את שעת הכושר הבלתי רגילה של רגע זה, לסייע לעצמו ולזולתו, ולרבים ולכלל, להשתחרר מכל מיני שעבודים, ובעיקר, מן הקשה שביניהם הרעיון של "הזהה ככל הגויים" ולשוב לתורה ולמצוות במדה מלאה ביותר, ותקיים את ההתבטאת ופסק הדין: "ישראל עושין תשובה – ומיד תו נגאלין" בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסון

שיה שרפי קודש

חלק מתוכן הדברים שנאמרו בעת ביקור הרה"ג רבי אפרים אליעזר הכהן יאלעס

האדמו"ר מסאמבור אצל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש ז"ע

(א' דחול המועד פסח, ה'תשמ"ג - אחר תפילת שחרית)
- בלתי מומה -

ירידת הנשמה הרי היא "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא", שלכן עד כמה שרק תפעל בעבודתה, אין הדברים מגיעים למצבה ומדרגתה כאשר היא היתה "חוקה תחת כסא הכבוד" - שהוא מעמד ומצב שונה.

מטרת ירידת הנשמה למטה, היא - כדי לפעול בעולם, "לשמש את קוני".

אדמו"ר מסאמבור: מעולם לא שמעתי הדגשה כזו על "אני נבראתי לשמש את קוני" כפי שמעתי בהתעודות של י"א ניסן.

אדמו"ר מליובאוויטש: הרי זוהי משנה.

ב- מאמר זה "אני נבראתי לשמש את קוני" ישנו דבר פלא: כאשר כתוב (אני) **נבראתי**, צריך היה בהמשך להיות כתוב (לשמש את) **בוראי**?

ב- לשינוי הנאמרים בקידוש-לבנה, נאמר בפירוש, תחילה "ברוך בוראי", בנפרד, ולאחר מכן "ברוך קונני" ומכאן שאין אלו דברי מליצה סתם, אלא ענינים שונים: "קונני" - דבר אחד, "בוראי" - דבר נוסף!

וא"כ, כיון ונאמר "אני נבראתי", היה ההמשך צריך להיות - "לשמש את **בוראי**"?

והביאור בהו:

אלוהי נכתב "לשמש את) בוראי", הייתה משמעות הדברים, כי הוא ה' בריאה בעבר, ונשאר בריאה בהווה. ואז נשאלת השאלה הרי על הירידה לפעול משהו, וכאן לא פעל הלה מאומה - ובלשון הגמרא "ובין וזבין תגרי אקרי?", וב"שפת סוחרים": קנה ומכר בלי שום ריוח - אין זה ענין המסחר - וכך אף בענינינו.

אני נבראתי מ"בוראי", כדי שאחר-כך ישתייך ל"קוני".

בסידור האר"ז ל מובא, כי "ברוך בוראי". הוא בעולם הבראי, ו"ברוך קונני" - בעולם האצילות.

הסבר הדברים:

השוני שבין "בוראי" ל"קונני" בפשטות - שכן, על כל דבר להשתקף בפשטות - הוא, כי "בוראי" מדגיש את המרחק הרב ביותר, בין בורא לנברא, מרחק, שאין רב ממנו.

ומשום, שכל שוני שילקח להשוואה, עדיין עוסק בנבראים. קיים אכן הבדל, בין דומם, צומח, חי ומדבר. ומן הקצה אל הקצה. אלא, שגם אלה עדיין בריאים ואם "בוראי" ו"נברא" אינם בערך זה לזה. הרי שרק "בוראי" מבטא את המרחק שבין "בוראי" ל"נברא".

"קונני", לעומת זאת, מבטא - כי הרי זה קניני, שע"פ דין הוא מציאת האדם.

והדבר פשוט על פי נגלה. כשאומרים "האשה נקנית", או "הקונה נכסים" וכו', פירוש הדברים - כי הדבר הופך לשלו, לא שנצטר שוני והבדל באין ערוך, ביניהם, אדרבא - זוהי מציאותו שלו.

ממיהם אז, כשנרצה המשנה להשתמש בשם חיבה, היא אומרת - "חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו". לשון קנין מבטאת נכונות גדולה, כך, שלא יתכנו יותר מ"חמשה קנינים": אברהם, תורה, ישראל, ביהמ"ק, שמים וארץ, ועד"ו מוצאים אנו במדשדש כי "ארץ ישראל" נקראת (גם היא) בשם "קנין". הלא אני עושה בתמימות, כי זוהי נחלת עולם.

ליום שכולו שבת

"כשם שבגלות מצרים בא הקב"ה בעצמו להוציא את כנסת-ישראל שהייתה שם... כך עתיד הקב"ה לעשות בסוף גלות אדום, שיבוא הוא להקים את השכינה ולנערה מעפרה"

(זוהר פרשת תצא)

פלעיינות ההסידות

בדיקה וביעור

בליל בדיקת חמץ אמר פעם מרן מסאדיגורא ז"ע, בלילה אנו בודקים את החמץ וביום אנו מבערין את החמץ, והרמז בזה, כי בגלות הדומה ללילה אי"א לבער את הרע מכל וכל, רק החוב מוטל עלינו לבדוק אחריו בחורין ובסדקין עד כמה שידוני מגעת, וכי אחד חייב להשתדל לשרש אחר הרע שבתוכו והגם שאין ביכולתנו לעקור את הרע מן העולם כולו.

אבל לעתיד בעת הגאולה הדומה ליום, שנוכה להיעוד של ומלאה הארץ דעה את ה', אזי נזכה שיתבער הרע מן העולם כולו לגמרי. אבי ז"ע אמר שאי"א שתייה גאולה כללית רק אחר שתקדים לו גאולה פרטית, ומהי גאולה פרטית? שהאדם שיתדל לגאול נפשו מהמאסר הנמצא בו, והיינו מהרע הסובבו ומקפיו ואז נוכל לזכות לגאולה כללית, וסיים מרן ז"ע הרי עכשיו שכולם בודקים את החמץ והרצון לעזוב את הרע ולבערו מקרבו איכא אצל כאו"א, וא"כ השתדלנו לגרום את האתערותא דלתנתא להוציא את נפשנו ממסגר, יעזור נא השי"ת שיתעורר נא עלינו התעוררות לגאלנו גאולת עולם במהרה.

(נר ישראל מרוזין)

ביטול מלכות אדום בערב פסח

על הפסוק אך ביום הראשון תשביתו שאור וגו' דרשו ר"ל במס' פסחים, אך חלק, שמקצת היום מותר באכילת חמץ ומקצתו אסור וחכמים הוסיפו אסורו בהנאה מתחילת שעה שישית ושעשאוהו כשל תורה והמקדש ממש שעות ולמעלה אין חוששין לקידושין ואפקיעו רבנן לקידושין מיני', כדאיכא במסכת פסחים. י"ל בזה דאיכא בזה"ק ששיצאת מצרים וזאת המצוה הוא נגד אברהם אבינו ושנותניו של אברהם היו קע"ה, והנה בשבעת ימי הפסח עם ה' שעות דערב פסח (היינו עם השעה שישית) המה קע"ה שפירש"י שעות תולדות שראוי ה' אברהם אבינו לחיות ק"פ שנה וכדי שלא יראה את עשו יוצא לתרבות רעה נתקצרו שנותיו, והנה מציינו כי מהיית עמלק לעתיד תהי' בערב פסח ואז ישלם השם יתברך לעשו כרשעו, ע"כ לרמז זאת צייתה ותרונתו לחלק, אך חלק, לרמז על רשעות עשו שנתקצרו שנותיו של אברהם אבינו על ידו, ועל כן דרשו ג"כ ר"ל אך ביום הראשון יבוא הקב"ה ויפער מן יוצא הראשון אדמוני של שופך דמים וגם דם זקנו אברהם אבינו הנו נדרש וכו' ידו ישולם לו למחות זכר עמלק בא"א.

(התנ"ך אמרי שפר לערב פסח)

בכח ליל הסדר להעביר מאיתנו את ה' גלויות

במשנה ריש פ"ג דפסחים, אלו עוברין בפסח כותח הבבלי וזיתים המצרי ושכר המדי וחומץ האדומי, במשנה הזאת יש לרמז לו ה' ארבע גלויות: זיתים המצרי רמז גלות מצרים, כותח הבבלי רמז גלות בבל, ושכר המדי רמז גלות מדי ופרס, וחומץ האדומי רמז לגלות אדום, ועל כולם אומרים ואלו עוברין בפסח שמתבערים מן העולם בפסח, כי בכח לילה זאת לעזור רומים מנס של יציאת מצרים להיות עוברים מעלינו בפסח כל ה' גלויות ולהצמיח

אמרו רז"ל (סוטה ה): אדם מקריב עולה שכר עולה בידו, מנחה שכר מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו כתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולם, שכל מעשה מצוה ממשיך אור אותה המצוה, וזהו עולה שכר עולה בידו, היינו אור העולה, אבל מי שדעתו שפלה יודע ומבין שבערך מציאות השי"ת אין מציאות עצמו נחשבת מציאות כלל וע"כ הוא זוכה לאורות כל הקרבנות כולם יחד, כי זה איננו ממשיך אור פרטי אלא כללי למעלה מכל הפרטים.

ובזה יש לפרש את דמה תצעק אלי בדצעתקת התפילה מעורר הישועה באותו פרט שהוא בצרה, אך קריעת ים סוף לא הייתה הישועה מאותה צרה לבד אלא ישועה כללית למעלה מכל הפרטים, וע"כ ישראל נקראו עברים ע"ש עובדי הים, שמהות ישראל כלולת הכל, ומעלה זו השיגו על הים, וזהו הפירוש בעתיקא תליא מילתא, שלשון עתיקא מלשון העתקה היינו שהעתיק מבריתו מלשון ויעקב משם, והיא מדרגה גבוהה שכוללת כל הבריאה באשר היא למעלה מכל הבריאה. וע"כ להשיג זה בתפילה אלא ע"י מסירות הנפש באופן הנ"ל שאין מציאותם בעיני עצמם נחשבת מציאות כלל. ומעתה מובן מה שלא ניתנה להם מצוה מן המצוות למען יהיו ראוין לעשות להם נס הים, שזכות המצוה לא היו יכולין לזכות אלא בפרטות ענין אותה מצוה כענין מי שמקריב עולה שכר עולה בידו ולא יותר, אלא דוקא ע"י מסירת נפש.

(שם משמואל, שביעי של פסח תרע"ח)

יום שמיני של פסח נקרא בשם אחרון של פסח

טעם קריאת יום שמיני ש"פ אחרון של פסח ולא שמיני של פסח - ע"ד המבואר בספרה"ק ע"ד רמב"ע שאמרו הר"י כבן שבעים שנה, כי שבעת ימי חג הפסח רומזים לשבעים שנה ימי חיי אנוש עלי ארץ, וכאשר האדם מתנהג ומקדש בכל השבועים שנה, ואולם אף מי שלא קידש וטיהר עצמו וע"י וימי החג חלפו ועברו והוא העלה חרס בידו כי לא הרגיש כלום מקדושת ימים הקדושים ולא עשה תשובה בימים האלו עכ"ז לא יפול לבו אחר ויאמר לנפשו נושא כי גזר מימי חיי, כי יש לו זמן עוד בימים אחרון של פסח וכאמרו רז"ל אפי' ה' רשע כל ימיו ושב באחרונה אין מזכירין לו רשעו, ר"ל אף ששב רק באחרון ש"פ נתקבלה תשובתו למעלה וכמאד"כ (ישעי' מ"א) אני ראשון ואני אחרון, אני מקבל תשובת הראשונים ר"ל למי שעשו תשובה בימים הראשונים ואינם ממתנינים על יום האחרון, ואני אחרון גם לתשובת אחרונים ר"ל מהימים האחרון אני מקבל כי לא בזה ולא שקץ ענות עני, וזהו מש"כ (משלי) ותשחק ליום אחרון שקאי על אחרון של פסח, וזהו הרמז מה שנקרא ליום הזה בשם אחרון של פסח וכמו שיום הזה הוא קדוש בקדושת ימים הראשונים של יו"ט נרמז להאדם שאם מחזק אי"ע ועושה תשובה עכ"פ בימים האחרון מתקבלת תשובתו ואין מזכירין לו רשעו ונתקדש בקדושה של מעלה, ויהי' נחשב כאילו הרגשנו וקדשנו עצמינו בכל ה' ימים.

(תפארת שמואל מהרה"ק מאלכסנדר לאחש"פ)

לנו ישועה בקרבו.

(תפארת שלמה לשבת הגדול)

פסח זמן חרותנו הוא זמן מסוגל להגיע לחרות מיצר הרע
בפסח שנקרא זמן חרותנו יכול האדם להתגבר על הרע ולבחור בטוב, דאיכא בגמ' חמץ אינו ברשותו של אדם ונעשה כאילו ברשותו, ומדה טובה מרובה, שהיצר אף שתמיד אינו מצד חסד לבד, ובמדרש (ב"ר פ' מ"ד) שאמר עליו, שחרותנו פי' חרות מיצר הרע, וזהו הפי' בדברי ההגדה צא ולמד מה ביקש וכו' למד מה שהיצר רוצה לעקור את הכל, והבא להרצך השכם בהרגו, וזהו בפסח שהוא זמן ביטול חמץ שהוא היצר הרע.

(בית ישראל תשי"ט כ"ח חשון תש"ח)

תחיית המתים

בשבת חול המועד של פסח מפטירין מיוחזקאל אודות העצמות היבשות וכתבו הגאונים משום דקבלה בידיהם שתחיית המתים תהי' בפסח ונראה הטעם משום דתחיית המתים הוא מצד חסד לבד, ובמדרש (ב"ר פ' מ"ד) שאמר השי"ת לאברהם, לכשיעשו בניך פגרים בלי גידין ועצמות זכותך עומדת להם, וזהו מדת אאע"ה שמדתו חסד, וע"כ בברכת מחי' מתים יש נוסחאות מחי' בצירי ובנוסח הרב (בעל הניתיא ז"ע) שהוא תנא דווקא כתיב בסגול כי נקודת סגול הוא בחסד כידוע, וע"כ תהי' תחיית המתים בפסח שהוא זמן החסד ומתיחס הי"ו"ט לאברהם. ונראה דכמו תחיית המתים האמיתית יש דוגמתה בכל שנה, שאף לאנשים שהם פגרים בלי גידין ועצמות, היינו בלי התקשרות הרומז לגידין וכלי התחזקות הרומז לעצמות, זכות אברהם עומדת להם ביו"ט הוה לקיים בהם ונתתי רוחי בכם וחיייתם אף שאין להם זכות לזה כלל, אך אף רוצים מהימים והלאה לשוב לתחייה, וכמים הפנים אל פנים וגו' מתעורר נמי בלב איש ישראלי הרצון להשי"ת אף שאינו מרגיש המתקרות, כשם שהשי"ת רוצה בנו למעלה מהטעם אף שאנו בלתי ראוים ולא כמו שכתוב (תהלים ל"ד) טעמו ראו כי טוב ה', אלא אף קודם הטעימה מתעורר הרצון כנ"ל.

(שם משמואל, שבת חוה"מ פסח)

למה לא הוצרכו בני ישראל למצות כדי לזכות לקרי"ס

בעל ה"בבלי נזר" דקדק למה ביציאת מצרים הוצרכו ישראל לשתי המצוות פסח ומילה כדי שיהיו ראוין להגאל, ועל הים לא הוצרכו לשום מצוה, והגיד כי מסירת הנפש שהייתה להם על הים הועילה להם, עכ"ל.
ומבאר בנו בעל ה"ש משמואל" דברק"ר כתיב ה' ילחם לכם ואתם תחישון וכווה"ק איתא דהקב"ה אמר למשה מה תצעק אלי, אלי דייקא, בעתיקא תליא מילתא, ואינו מובן למה מנע מהם התפילה שהיא מצות עשה על כל צרה שלא תבוא להתפלל להשי"ת בלי שום יוצא מן הכלל, וכי משום שתלית בעתיקא לא יצעקו, וי"ל דהנה

ניצוצי אור

מתי מתחילה השנה, בתשרי או בניסן?

שהוא לוח-השנה הרגיל, המתחיל בתשרי והמציין את ההנהגה הטבעית. אבל "משבחר ביעקב ובניו, קבע בו חודש של אולת" - עברו עם ישראל קבע הקב"ה לוח-שנה נוסף, המתחיל בניסן, והמציין את ההנהגה הניסית.

משמעות הדבר במילים פשוטות היא, שעם ישראל חי ומתקיים בכל עת בשני קווים: מצד אחד הוא חי בדרך הטבע, לפי חוקי הטבע והכלתאם להנהגת הטבע. אבל מצד שני יש בו באופן תמידי יסוד שלמעלה מהטבע, משה שאינו כפוף לטבע ולחוקיו.

עצם קיומו של עם ישראל ממחישה את שני הקווים שבתוכם הוא חי. מצד אחד, ככל מנתה'ל בדרך-הטבע, זהו עם של בני-אדם, האוכלים ושותים, נולדים ומתים. צוחקים ובוכים - בני-אדם כמו כולם, לא מולאנים. ועם זאת, הם מצליחים להתקיים במשך הדורות ועוד לפרוץ, למרות כל הריפות וההשמדות ששום עם אחר לא נתנסה בהן.

כמה פעמים במהלך דברי ימי ישראל ניבאו מומחים שונים את כלינו של עם ישראל! והוא כאילו לועג לכל המומחים ולכל ה'יבואות' (הנכונות) לפי חוקי הטבע

הרגילים) והוא חי וקיים. כזה הוא עם-ישראל, שביחד עם חוקי הטבע של יו חוקי-קיום משלו, חוקים שלמעלה מהטבע שישודם בהקב"ה.

כשאדם מישראל אומר 'ה' יעזר' או 'בעזרת השם' - זהו ביטוי 'טבעי' אצלו באותה מידה שזרחת השמש היא טבעית. חוקי הבלתי-טבעי הוא חלק בלתי-נפרד ממהותו של עם ישראל, שכן הקב"ה מנהיג אותו באופן אחר מכל הבריאה: את הבריאה כולה הוא מנהיג (בכלל) בדרך הטבע, ואילו את עם ישראל מנהיג הקב"ה גם בדרך הטבע וגם למעלה מדרך הטבע.

גם בעבודת ה' ניתן למצוא את שני הקווים הללו.

לכל אדם יש דברים שהוא יכול לעשות ולבצע, ויש דברים שגורמים לו בלתי אפשריים לעשות. על כך אומרים ליהודי, שכל זה ה' נכון אלו ההנהגה היחידה שישית אצלו היתה ההנהגה הטבעית; אבל מאחר שהקב"ה מנהיגו גם בהנהגה ניסית - יש בכוחו להתעלות מעל הגבלותיו ולבצע גם את הדברים שגורמים לו בלתי-אפשריים. באמצעות רצון עז ומסירות-נפש הוא יכול לעשות דברים, שרק לפני דקה ניראו לו חוקים סמנו לחלוטין. כי זהו כוחם של בני ישראל, שגם היום חלק טבעי מהם!

וזו משמעותו של חודש ניסן, חודש הגאולה החודש הראשון של לוח-השנה המציין את ההנהגה הניסית שבה מנהיג הקב"ה את עמו...

(מאת הרב מנחם מענדל ישי'י' בחד)

הזא דעוברא

זיעה של מצוה, שמחה של מצוה

לליובאוויטש.

ר' זלמן והחבריה היו באים רק בערב ומביאים אתם את שק החטה שנתלה על 'יתד השמורה' בחדר מיוחד.

משפטר החסיד ר' זלמן לעולמו, החלו לקחת חטים 'לשמורה' ממקומות שונים במושבות היהודיות שבחבל חרסון, וכן אצל החסיד הגביר ר' נתמן ז"ל דוליצקי מהחווה שלו 'ניחאיעווקע' בהשגחת הרב החסיד ר' צבי ז"ל סאנין.

בשנת תרנ"ז, השנה הראשונה להתייסדות 'תומכי תמימים' בליובאוויטש, עברה כל העבודה בהכנת מצוה שמורה לידי תלמידי הישיבה.

במשך כל השנים היתה טחינת החטים בטחנת-מים, עם כל ההיזורים, אבנים חדשות וכו'. באותה שנה הפכו בעלי הטחנה את הטחנה לטחנה הפועלת באמצעות גלילים, ומשום כך אורגנה טחנת ידי מיוחדת לטחינת חיתת השמורה.

בראש חודש אדר החלה ההתעסקות בטחינת החטים. מתחילה היו החטים נבררים שלש פעמים, ואחר כך היתה מבוועת הטחינה בסדרי הקבועים והיזורים המיוחדים. לכל דבר היה סדר קבוע.

סדר מיוחד ועבודה מיוחדת היו בשאיבת מים שלנו בערב שלפני אפיית מצת מצווה, ובהכנת לאפיית השמורה של ערב פסח. בעבודה זו עסקו קשישי תלמידי הישיבה שקבלו אזרחות והוראות מיוחדות בכל דבר, הן ביחס לשאיבת המים שלנו, הן בהכשרת התנור והן בסדרי האפיה והלישה וההשגחה על כל פרט ביחוד.

פעם אחת אירע שהגיע לשיבה תלמיד אחד, למדן ובעל כשרון וועד התנהלה של הישיבה קיבל אותו ברצון רב כתלמיד הישיבה.

הסדר בקבלת תלמידים חדשים בישיבת 'תומכי תמימים' היה, שלאחר סיימו קבלת התלמידים היו מסדרים רשימה מפורטת של התלמידים שנתקבלו. בתור 'מנהל פועל' של הישיבה הייתי מוכנים את הרשימה אל אבי בצירוף הרצאה כללית ופרטית בפירוט דעותיהם של חברי ועד הבחינה הגלוי ושל חברי הוועד החשאי אודות כל תלמיד בנפרד.

אבי היה מתעניין לדעת כל הפרטים ביחס לכל תלמיד ותלמיד. כשהגיע לתלמיד האמור, התעניין בו באופן מיוחד, שכן בחבור היה בעל כשרונות טובים, ברם, לפי הרצאת הוועד המנבך החשאי ציין שאותו בחור הנו בעל מדות גסות וגם פניו אינו עדינות ביותר.

אבי חשב רבות והתעמק בענין, עבר על ההרצאה מספר פעמים, ולאחר מכן אמר שיש לקבל כתלמיד אלא שיהיה צורך לקחת אותו חזק בידים.

מיד לאחר אישור רשימת התלמידים, במחצית חודש חשוון בערך, הוצאתי עבור תלמיד זה סדר תמור מיוחד, ולמשגיחים על סדרי הנגלה והחסידות הוריתי להשגיח עליו במיוחד. כך נמשך הדבר במשך כל החורף.

ביום המחרת. בכל יום ציפו לבוא השליח המיוחד משצערבינא שבשר כי היום תתקיים הקצירה. הנסיעה לשצערבינא, שארכה כשעתיים, וכן הדברים שמסביב, עשו רושם גדול עלי (כילד בגילי אז – מצאתי במחשבתי לכל מאורע – סיפור דומה בתנ"ך או באגדות רז"ל שידעתו), והם רשומים פחות או יותר בזכרונות ילדותי.

הקצירה והדישה היו נערכות בשמחה רבה, יחד עם רצינות שהיתה שפוכה על כל פנים. כולם היו תגורים באבנטים וחבשו כובעים עליונים וכיפות. החום יקר והעבודה נעשתה במהירות כזו, כאילו היו אלה רגילים מנבך לעבודת השדה.

ר' זלמן הישיב, בעל הזקן הרחב המהודר וסבר הפנים המאיר והעלוי, והמקצרה בידו – היה מהיר ורזיז תנועה כאברך צעיר מאד. נראה בעליל שהשמחה מקפיצה אותו. הסדלים וגרבי הלבן מרחפות בצורה רוחנית כרגילי נפתלי בשליחות אלקית, דבר שיכול להיות רק באדם עובד אלקים, שאפילו עקביו חטים את העונג הגדול שבמנוח ואת הרצון הפנימי שבתשוקת הלב שבעבודה זו.

חלק מן האנשים היה קוצר וחלק אחר מזמר. הזמרה היתה משתפכת בחלל בעריבות מיוחדת ומהדהדת במרחק רב.

הדרת קודש היתה שפוכה על השטח כולו, הנשים והילדים של המשפחות שדרו בשצערבינא היו עומדים מרוחק וממבוגנים בשמחה הגדולה. כולם לבושים בגדי שבת, ומעל כל פנים היה אפשר לקרוא כי אכן מתרחש היום דבר בלתי רגיל.

מיד לאחר סיום מלאכת הקצירה והדישה הלך חלק מן הקהל, ור' זלמן ביניהם, להתרחץ. בחזרה מבית המרחץ היה ר' זלמן לובש בגדי שבת והחלה תפלת מנוחה. העובר לפני התיבה היה ר' זלמן עצמו, ודווקא בניגון של שמחת תורה. תחנון לא היו אומרים.

את תפלת 'עלינו לשבח' היה ר' זלמן משמיע במנגינה עליזה מיוחדת, ול'עושה שלום' של הקדישים היה כבר ר' זלמן ממתין שיגלגלוהו כמנהג היודע. אם היו מסרבים לכך, משום יחס דרך ארץ כלפיו, היה משמיע הפצרות 'נו' וממתין בפסיעת ג' צעדי 'עושה שלום' עד שהיו נאלצים לגלגלו, ואז היה ר' זלמן יוצא בריקוד עם כל הציבור.

בשעת הריקוד היה ר' זלמן מזמר את הפסוקים הנאמרים לאחר 'עלינו', בקול רם ובנעימה מושכת כקצב הניגון, וכשהיה מגיע לסיום הפסוק 'אך צדיקים... את פניך', היה מביצע קפיצה ומתגלגל שלוש פעמים הלך ושוב. אז הסבו כולם לסועדת השמחה, שהיתה ערוכה בגן הפירות. שולחן גדול מלא מאכלי חלב מכל הסוגים בהרחבה.

בשעת הסעודה היה אבי אומר מאמר חסידות ומתוועד שעות מספר עם הקהל. לאחר מכן התפללו תפילת ערבית. אבי היה הולך לנוח בחדר מיוחד שהוכן עבורו ואלו הציבור כולו היה ממשין בתתוועדות כל הלילה. למחרת התפללו בציבור ובשעה עשר נוסעים הביתה.

עבודת הכנתו לשבת קודש ויום טוב בכלל, תפסה אצל אדמו"ר (כ"ק אדמו"ר הרשב"י) מקום חשוב מאוד, פעמיים רבות דיבר שבח העוסקים בהכנתו לשבת קודש ויום טוב ובפרט בניינים הנוגעים לחג הפסח.

הכנתו לחג הפסח החלו בליובאוויטש עוד באמצע הקיץ. במרחק כשלושים קילומטר מליובאוויטש בדרך לדוברובה, היתה אחוזת אצילים בשם 'שצערבינא', ששימשה מקום קבוע שזמנו הביאו חטים למצוה שמורה.

בשצערבינא גר איש חסיד ולמדן, בעל דרגא נעלית הן במוחין והן במידות טובות. מאחר שחסידים אינם מדייקים בתוארי כבוד, הרי למרות היות יהודי זה – ר' זלמן משצערבינא – בקי בש"ס בבלי, בעל ידיעה בירושלמי וארבעה טורים, בקי בזהר ובכתבי הארז"ל ובספרי החסידות הנדפסים, ונוסף על כך – בעל צדקה מפורסם – נקרא רק בשם 'זלמן שצערבינער'.

כשהכתירו היה כבר כבן שבעים שנה. תוארו וחדרת פניו אי אפשר להעלות על הכתב. על פניו היה שפוכים סימני גדלות המוחין וטוב לב ויושר נפשי.

ר' זלמן שצערבינער – מלבד היותו טיפוס חכם מהישובים של דורות עברו, חכמי אמת ובעלי מידות טובות – היה אחד מחשובי האברכים אצל אב הסבא (הוא כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" זצוק"ל) ומגדולי המוקדשים אל הסבא (הוא כ"ק אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל).

בשדותיו של ר' זלמן שצערבינער היתה נקצרת החטה למצוה שמורה, והיה סדר קבוע בכך – לגבי בחירת השדה שהניבה את החטה המעולה ביותר ולגבי בחירת יום הקצירה.

תנאי יום הקצירה היו: שיהא ברור וצח. בו זורחת השמש בכל תפקה, כששלושה ימים לפניו לא ירדו גשמים. השעות הקבועות לקצירה היו משתנים עשרה בצהריים עד שתיים או שתיים וחצי.

כשהתקרב זמן הקצירה היה ר' זלמן בא לליובאוויטש לשם סידורי הקצירה. מאחר שאי אפשר לדעת מראש מתי תהיה האפשרות לקצירה, כיוון שיש צורך בתנאים הנה"ל, היה מביא לליובאוויטש כמה מרכבות שטלו כדי להסיע לשצערבינא את האנשים שהיו רגילים לקצור את החטים, כדי שיהיו מוכנים ומזומנים לכך (הגם שהמתעסקים העיקריים בקצירת החטים היו ר' זלמן ובני ביתו והיהודים תושבי האחוזה, היו נוהגים להצטרף מספר 'יושבים' מליובאוויטש וכן אורחים ששהו בו בזמן בליובאוויטש).

לפעמים היתה אורכת שבוע ימים הצפייה ליום הבחירה בעל התנאים הנדרשים לקצירת החטים ל'שמורה'.

היתה זו לר' זלמן עבודה בשמחה רבה כפולה ומשולשת: ראשית – קצירת חטים ל'שמורה' שבביל הרבי, נוסף לכך – קבלת אורחים למשך מספר ימים, דבר שהיה חביב מאוד על ר' זלמן שחפץ בחוש מיוחד לכך, ועל הכל – העבודה שהסבא, ובזמני – אבי, היו חסדים בכבודו ובעצמם אל הקצירה, עניין שהיה מעניק לו 'חיות' לשנים מספר.

לפני היום שבו נסע ר' זלמן בליווי שלוחי המצוה ועד היום הבחירה שבו קצרו את השמורה – היתה שיחת אל השמים, אם הרחו יבשה ואם היו מוגשים רטיבות באוויר. עשרות השערות הובאו מידי יום על מזג האוויר העתיד להיות

בראש חודש טבת נסע אבי לחו"ל, בתקופת ראש חודש אדר כשהיו צריכים להתחיל בבירור החטה לשמורה, כתב לי אבי באחד ממכתביו, להטיל על אותו תלמיד את כל העבודה הקשה הקשורה בהכנות לשמורה ושכתוב לו כיצד מתבצעת אצלו העבודה, שכן באותה שנה היה אבי צריך להגיע לליובאוויטש ימים ספורים בלבד לפני פסח.

קיימתי את כל ההוראות בהידור. כל העבודות הקשות בבירור החטים, בהעמדת הריחים של יד ובטחינה עצמה, העמסתי על התלמיד האמור, עד שבמשך שני שבועות לא היה לו רגע מנוחה, לא היה לא יום ולא לילה והכל היה בסדר מסודר, שלא ירגיש שמתבצעת כאן הוראה מסוימת.

בדרך כלל לא היתה קיימת אצל תלמידי 'תמימים' בליובאוויטש השאלה 'למה' או 'מדוע', אם פקדו לעשות – עשו.

ישיבת 'תומכי תמימים' בליובאוויטש הושתתה על ארבעה יסודות: אמת, אהבה, נאמנות ומסירות. התלמיד בישיבה נחשב לבן, האהבה ששררה בין התלמידים היתה להפליא, הנאמנות והמסירות של המנהלים כלפי התלמידים, להוריה היו במלוא מובן המושג, ורק הנהגה כזו היתה יכולה לגדל סוג תלמידים כזה שיישבת 'תומכי תמימים' אכן גידלה וחינכה – יברכם השם.

כשהיו צריכים לאפות מצוה עבור כל אנשי הבית, הוטלה כל העבודה על שכמ אותו תלמיד, כלומר – על התלמידים עבדו, אבל את העבודות הקשות הטלתי עליו. כששכב אבי לליובאוויטש הרי נוסף על הדיעות שכתבתי לו במכתבים, התעניין ביחוד ובמפורט אודות אותו תלמיד.

כשהגיעו ההכנות לאפיית מצוה שמורה של ערב פסח, הרי נוסף על כל העבודות, כיבדתי את החבור בבדיקת תמך בניגון, במשרד הישיבה, עבודה שנמשכה עד לשעה שתיים-שלוש אחרי חצות הלילה, ובשעה שבע בבוקר של ערב פסח היה עלי להיות במקום האפייה כדי להכשיר את המאפייה.

כשסיימו את כל העבודות, קראתי אלי בשעה חמש בערב, וציויתי עליו שלמד היטב את המאמר 'ששת ימים' שביסודי, ולאחר – יום ראשון של פסח – יבוא אלי בשעה שבע בבוקר ואלמד איתו את המאמר. ידעתי שהוא אחד הממונים על השולחנות ב'זאל הגדול', ועד לאחר ה'סדר' שבחוד יימנך עד לשעה שתיים אחר חצות הלילה, לא היה לו אפילו רגע שעה פנאי ללמוד. כל העניין היה כדי לראות עד כמה נוגע לו לימוד החסידות.

בשעה שבע בבוקר, היה המאמר קלוט במוחו, לפי ערך ידיעתו אז בחסידות. למדתי איתו עד לשעה שמונה. כשנסכתי אחר כך אל אבי וסיפרתי לו כלל האמור, היה שבע רצון ואמר לי, נשבענו בעזה"ש 'אילו עושה פרי', הריני מקוה שהוא יהיה טופח על מנת להטפיה, ואם כי יעבור עוד זמן רב הרי סוף סוף יהיו ענפיו מרובים עם פירות רבים וגיודלי גידולין.

באחרון של פסח, בשעת סעודת החג אצל תלמידי הישיבה ב'זאל הגדול', אמר לי אבי: יוסף יצחק! ראה פעולת זיעה של מצוה – בהצביעו על הבחור האמור מבלי שיבחינו בו – הוא הרי קיבל פנים אחרות לגמרי, הגסות הסורה ונראים פני אדם.

(מתוך 'מעיינות' גיליון 1 - ע'פ לקוטי' זבורים ליקוטי ה', אות 1 (ח"א עמוד ק"ז ואילך))